
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2019:8

Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar Kyrkolivsutskottet kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 om undervisning. Utskottet välkomnar kyrkostyrelsens förslag till uttalande och tycker att texten i stora delar är mycket bra, men utskottet har några smärre förslag till justeringar i första avsnittet av uttalandet och föreslår i stället kyrkomötet att anta utskottets förslag till uttalande. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5.

Utskottet föreslår att kyrkomötet bifaller kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5, punkt 2 samt beaktar de perspektiv som utskottet anfört beträffande den strategiska satsningen för undervisning.

Till betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå kyrkostyrelsens förslag i KsSkr 2019:5, punkt 1,
2. med anledning av kyrkostyrelsens förslag i KsSkr 2019:5, punkt 1, göra ett uttalande enligt utskottets förslag:

Kyrkomötet uppmanar hela Svenska kyrkan till en långsiktig och systematisk satsning på undervisning och lärande.

Varje tid har sina utmaningar till undervisning och lärande. Vi lever i en tid då vi enligt forskarna har en begränsad tid på oss att undvika en ännu större klimatkris än den vi befinner oss i. Vi behöver lära oss nya sätt att leva och bygga samhällen som kan möta behovet av en hållbar framtid för nya generationer och för dem som redan drabbas värst av ojämlikhet, fattigdom, migration och ohållbara livsmönster. Vad kan den kristna traditionen bidra med i denna situation? Tillsammans i Svenska kyrkan behöver vi lära och undervisa om bibelns berättelser och kristen tro samt om anknytningar och samband mellan människors livsfrågor och bibelns berättelser, synliggöra kristen etik och den kristna trons bidrag för rättvisa, fred och försoning samt tolka och uttrycka kristen tro så att dess förmåga att ge oss människor mening och livsmod blir tydlig i vår tid.

Med andra ord, vi behöver redovisa grunden för vårt hopp (1 Petrus 3:15).

Tillsammans med gudstjänst, diakoni och mission utgör undervisning Svenska kyrkans grundläggande uppgift. Till en holistisk förståelse av undervisning hör åtminstone tre aspekter. Det handlar om att förvärva kunskap, formas in i kristet liv samt att fortsätta utvecklas och förvandlas. Detta ligger i kyrkans uppdrag och syfte: ”människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap

skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”. (Kyrkoordningen, Andra avdelningen, Inledning)

Samtidigt är det ett faktum att kunskapen om kristen tro sjunker snabbt i samhälle och kyrka. Viss kunskapsförmedling om religioner ingår i skolans undervisning. Det är dock inte tillräckligt. Vi behöver stärka den praktiska förmedlingen av kristen tro, inte minst i hemmen. Socialt engagemang kan också vara en väg till tro. Kallelserna att dela evangeliet gäller inte bara kyrkans anställda utan hela Guds folk.

Undervisning och lärande har alltid varit viktigt i lutherskt kyrkoliv. I Svenska kyrkans församlingar finns redan ett fokus på barns och ungas lärande, men även vuxnas. I vår tid är det en överlevnadsfråga att allt detta goda arbete lyfts upp till ett systematiskt och sammanhängande program för lärande och undervisning. Trons kunskap, trons liv och den ständiga omvändelsen, växten och förvandlingen behöver hållas samman.

Kraftsamlingen för undervisning och lärande bygger på evangeliet om Jesus Kristus och ska komma till uttryck i alla de möten som vi redan har, genom medverkan på andra arenor och genom att utnyttja digital teknik. Den omfattar allt från det individuella mötet i den lokala församlingen till det digitala materialet som finns på nätet.

Programmet ska tillåta kyrkans medlemmar livet igenom att förstå den identitet och frihet som dopet ger. Det ska möjliggöra att de verktyg och den kraft som finns i tron används i brottningen med de existentiella frågorna som varje människa ställs inför. Det ska öka insikten om trons väsen och betydelse för hela samhället.

3. bifalla kyrkostyrelsens förslag i KsSkr 2019:5, punkt 2,
4. att med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5, punkt 3 uppdra till kyrkostyrelsen att i sitt framtida strategiska arbete beakta det Kyrkolivsutskottet anfört beträffande undervisning.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 Tematiskt kyrkomöte 2019

– Undervisning

Kyrkomötet beslutar att

1. med anledning av behovet av en kraftsamling i Svenska kyrkan kring undervisning och lärande göra ett uttalande:

Kyrkomötet uppmanar församlingar, stift och den nationella nivån till en unik satsning på undervisning och lärande.

Varje tid har sina utmaningar till undervisning och lärande. Vi lever i en tid då vi enligt forskarna har en begränsad tid på oss att undvika en ännu större klimatkris än den vi befinner oss i. Vi behöver lära oss nya sätt att leva och bygga samhällen som kan möta behovet av en hållbar framtid för nya generationer och för dem som redan drabbas värst av ojämlikhet, fattigdom, migration och ohållbara livsmönster.

Vad kan den kristna traditionen bidra med i denna situation? I Svenska kyrkans kraftsamling för undervisning och lärande vill vi lyfta fram följande:

- Vi behöver lära och undervisa om bibelns berättelser och kristen tro.
- Vi behöver synliggöra kristen etik och den kristna trons bidrag för rättvisa, fred och försoning.
- Vi behöver tolka och uttrycka kristen tro så att dess förmåga att ge oss människor mening och livsmod blir tydlig i vår tid.

Med andra ord, vi behöver redovisa grunden för vårt hopp (1 Petrus 3:15).

Tillsammans med gudstjänst, diakoni och mission utgör undervisning Svenska kyrkans grundläggande uppgift. Till en holistisk förståelse av undervisning hör åtminstone tre aspekter. Det handlar om att förvärva kunskap, formas in i kristet liv samt att fortsätta utvecklas och förvandlas. Detta ligger i kyrkans uppdrag och syfte: ”människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”. (Kyrkoordningen, Andra avdelningen, Inledning)

Samtidigt är det ett faktum att kunskapen om kristen tro sjunker snabbt i samhälle och kyrka. Viss kunskapsförmedling om religioner ingår i skolans undervisning. Det är dock inte tillräckligt. Vi behöver stärka den praktiska förmedlingen av kristen tro, inte minst i hemmen. Socialt engagemang kan också vara en väg till tro. Kallelsen att dela evangeliet gäller inte bara kyrkans anställda utan hela Guds folk.

Undervisning och lärande har alltid varit viktigt i lutherskt kyrkoliv. I Svenska kyrkans församlingar finns redan ett fokus på barns och ungas lärande, men även vuxnas. I vår tid är det en överlevnadsfråga att allt detta goda arbete lyfts upp till ett systematiskt och sammanhängande program för lärande och undervisning. Trons kunskap, trons liv och den ständiga omvändelsen, växten och förvandlingen behöver hållas samman.

Kraftsamlingen för undervisning och lärande bygger på evangeliet om Jesus Kristus och ska komma till uttryck i alla de möten som vi redan har, genom medverkan på andra arenor och genom att utnyttja digital teknik. Den omfattar allt från det individuella mötet i den lokala församlingen till det digitala materialet som finns på nätet.

Programmet ska tillåta kyrkans medlemmar livet igenom att förstå den identitet och frihet som dopet ger. Det ska möjliggöra att de verktyg och den kraft som finns i tron används i brottningen med de existentiella frågorna som varje människa ställs inför. Det ska öka insikten om trons väsen och betydelse för hela samhället.

2. uppdra till kyrkostyrelsen att i samverkan med stift och församlingar kraftsamla kring undervisning,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att i sitt framtida strategiska arbete beakta det kyrkomötet anført beträffande undervisning.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning i Ln 2019:2y, *bilaga*.

Bakgrund

Kyrkostyrelsen behandlar området undervisning i skrivelse KsSkr 2019:5, som är temat för årets kyrkomöte. Skrivelsens utgångspunkt är att Svenska kyrkans undervisning och lärande är av stor betydelse. Detta i en tid då inte bara relationen till Svenska kyrkan försvagats utan även kunskapen om den kristna traditionen och människors förtrogenhet med det kristna språket i stort minskat och många människor förlorat ett existentiellt språk. Kyrkostyrelsen menar att Svenska kyrkan de närmaste åren behöver utveckla och fokusera sitt undervisningsuppdrag så att grunden för vårt kristna hopp lyfts fram samlat och kraftfullt. Kyrkostyrelsen formulerar i sin skrivelse vad undervisningsuppdraget innebär, vems uppdraget är och vem det angår samt hur det kan utföras i vår tid. Vidare finns i skrivelsen även visioner för vad som ska ha uppnåtts 2030.

Kyrkostyrelsen föreslår kyrkomötet att en kraftsamling ska genomföras i Svenska kyrkan kring undervisning i samverkan med stift och församlingar. Kyrkostyrelsen föreslår också att kyrkomötet gör ett uttalande som uppmanar församlingar, stift och den nationella nivån till en unik satsning på undervisning och lärande enligt förslaget ovan.

Kyrkostyrelsen är även angelägen att få ta del av kyrkomötets erfarenheter kring undervisning och lärande och skrivelsen innehåller därför förslag till frågeställningar som kan utgöra utgångspunkt för samtal i utskotten. För Kyrkolivsutskottets samtal föreslås följande frågor:

- ◆ Hur utvecklar vi en pedagogik som håller samman information, formation och transformation?
- ◆ Vad skulle undervisningsplaner för Svenska kyrkan behöva innehålla?
- ◆ Hur stärker och förtydligar vi sambandet mellan tro och handling så att många fler kan säga ”jag är kristen och därför...”?
- ◆ Hur stärker vi betydelsen av kyrkolivet för det offentliga rummet?
- ◆ Hur levandegör vi den folkbildningstradition som bygger på gemensamt lärande och erfarenhetsutbyte?

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att med anledning av behovet av en kraftsamling i Svenska kyrkan kring lärande och undervisning göra ett uttalande enligt kyrkolivsutskottets förslag.
2. Kyrkomötet beslutar uppdra till kyrkostyrelsen att i samverkan med stift och församlingar kraftsamla kring undervisning.
3. Kyrkomötet beslutar att med anledning av beslutspunkt 3 i kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 uppdra till kyrkostyrelsen att i sitt framtida strategiska arbete beakta det Kyrkolivsutskottet anfört beträffande undervisning.

Uttalandet

Utskottet välkomnar det förslag till uttalande som kyrkostyrelsen utarbetat och tycker att texten i stora drag är mycket bra. Utskottet uppskattar särskilt att uttalandet tar sin utgångspunkt i den existentiella frågan om en hållbar framtid och lyfter den klimatkris vi befinner oss i samt det hopp som den kristna traditionen kan bidra med.

Dock har utskottet några förslag på justeringar i det första stycket samt ett förslag till en helt ny första mening. Anledningen är att utskottet önskar komma bort ifrån ett ”vi och dom” perspektiv samt att kyrkomötet redan tagit initiativ till satsningen på undervisning och lärande och därför inte behöver uppmana den nationella nivån att satsa. Utskottet vill också redan i inledningen markera att satsningen är långsiktig och systematisk och förstärka omfattningen genom en inledande formulering som utskottet finner bättre.

Kraftsamla kring undervisning

Utskottet delar de motiv som uttrycks i kyrkostyrelsens skrivelse som grund för satsningen och menar att det ligger i kyrkans uppdrag att ständigt arbeta med undervisning och kontextualisering, där vi har en särskild uppgift i vår tid att undervisa och lära. Många är faktorerna som bidragit till att kunskapen om kristen tro minskat.

När kyrkans undervisning visar på livets yttersta värdegrund kan livsmod, fri-modighet och tillit stärkas. Många upplever en slags existentiell rotlöshet, inte minst barn och unga, i vår tids materiella överflöd. Kristen tro kan bidra till att fylla det vakuum som många känner i vår tid. Utskottet menar även att återväxten är angelägen för ett framtida levande församlingsarbete. Av dessa anledningar föreslår utskottet kyrkomötet att bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 punkt 2.

Perspektiv i Undervisning

Utskottet vill särskilt lyfta några angelägna perspektiv i det fortsatta strategiska arbetet och i programmet för lärande och undervisning som utskottet anser behöver förstärkas.

- ◆ Tillgänglighet
- ◆ Folkbildning
- ◆ Ideellt engagemang och delaktighet
- ◆ Anknytning livsfrågor och evangeliet

Vi måste börja med oss själva, var och en, och våga stå för vår tro och tala om den och den kristna tradition vi står i, med både mod och stolthet. Alla kan bidra till undervisning och lärande och ska känna ägandeskap och ansvar för att delta i Svenska kyrkans satsning på undervisning och lärande.

Utskottet menar att vi ska värna de riter kyrkans tradition erbjuder, lyfta fram dem och relatera dem till människors längtan och behov. Ett exempel är den ljusständning under Allhelgonahelgen som vunnit människors hjärtan de senaste åren och fått betydelse för vår sorg, saknad, tacksamhet och hopp.

Det är av stor vikt att i nära samarbete med människor bekräfta den tro som redan finns och på det sätt tron kommer till uttryck och hur människor för hjärtats samtal med Gud. Att utan krav på hur en kristen identitet och tro ser ut, bejaka att många människor möter Gud i naturen eller genom t.ex. musik och inte genom regelbundna gudstjänstbesök. Detta utmanar kyrkan att i samarbete med t.ex. kulturföreningar och musikliv söka tro och mening. Samtidigt ska vi värna den sedan århundranden gemensamma kristna tradition som folkkyrka och det församlingsliv i Svenska kyrkan som varje dag bär människors längtan och uttrycker vårt hopp. Detta är förhållningsätt som bidrar till transformation och till förtrogenhet med kristen tro och som utskottet menar redan genomsyrar en stor del av Svenska kyrkan.

Undervisningsuppdraget bör ta hänsyn till de olikheter människor uppvisar i kontaktytorna med församlingen och ha förmåga att variera undervisningens innehåll och form utifrån dessa olikheter. Det är inte säkert att de människor som t.ex. har livslånga men lågintensiva kontakter med sin församling har samma behov som de människor som besöker mer regelbundet. Undervisningen bör ha sin utgångspunkt utifrån människors frågor och livssituation.

Vi människor hör det som sägs, men uppfattar också vad som görs. Lärande sker alltid i sammanhang och i relationer. Utskottet anser därför att det är viktigt att församlingar skapar sammanhang och relationer som är generationsöverskridande och där kunskaper, erfarenheter och tro kan delas. Svenska kyrkan är en trosgemenskap och det är i denna gemenskap undervisningsuppdraget ska tolkas.

För att Svenska kyrkan ska vara trovärdig och relevant krävs också kontinuerlig och systematisk omvärldsanalys av vår samtid, av den värld vi lever i och av människors livsvillkor.

Särskilda perspektiv som saknas

De områden utskottet särskilt vill lyfta fram utifrån de samtal som förts i utskottet och som aktualiserats i utskottets betänkanden i årets kyrkomöte är att det i planeringen för undervisningssatsningen saknas tillgänglighet, folkbildning samt ideellt engagemang och delaktighet. Att vi människor lär på olika sätt är sant, dels för att vi är olika personligheter med olika förutsättningar och har formats på olika sätt och dels för att vår livssituation ser olika ut. Det finns också fysiska och psykiska funktionsnedsättningar som kräver särskilda insatser i Svenska kyrkans församlingar. Det handlar om att vara en kyrka för alla, tillgänglig och med förmåga till olika språk och sätt att förmedla kristen tro. Utskottet ser också möjligheter med sociala medier och digital kommunikation. Här kan Svenska kyrkan öka sin närvaro och dela erfarenheter av liv, tro och hopp. Den digitala arenan erbjuder stora möjligheter för folkbildning om kristen tro.

Utskottet vill att folkbildningsperspektivet stärks ytterligare i satsningen på lärande och undervisning. Det behövs både spets och bredd. Vi ska erbjuda låga trösklar men också förkovran med bibelkunskap och fördjupning i kristen tro. Vi behöver förstärka den tradition som funnits i Sverige av folkbildning för ett demokratiskt samhälle som bemyndigar alla människor och till ökad kunskap, reflektion och handling. Folkbildning bidrar till ett rättighetsperspektiv som får oss att växa som människor och till fördjupning i existentiella frågor. Rent konkret anser utskottet att våra svenskkyrkliga folkhögskolor måste användas i programmet för lärande och undervisning liksom Svenska kyrkans studieförbund Sensus.

Utskottet vill betona vikten av Svenska kyrkans olika medarbetares kunskap och kompetens, de inom vinningstjänsten, andra anställda, förtroendevalda samt ideellt engagerade och att samspelet dem emellan fungerar i arbetet för undervisning. Utskottet anser att betydelsen av delaktighet och ideellt engagemang inte kan uppmärksammas tillräckligt mycket. Bland Svenska kyrkans medlemmar finns stor kompetens som skulle kunna bidra i församlingens arbete med undervisning. Alla människors bidrag och delaktighet ligger i kyrkans väsen men behöver ständigt påtalas för att inte begränsa perspektiv och för att bidra till ett hållbart samhälle och kyrka.

Svenska kyrkan ska självklart undervisa om den kristna läran och om det som läran pekar på, evangeliet om Jesus Kristus. Denna undervisning bör på ett systematiskt sätt fokusera på att hjälpa människor att utveckla en existentiell grund att stå på och att med denna grund få möta evangeliet.

Uppsala den 4 oktober 2019

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Niklas Grahn, ordförande

Marie Nordström, sekreterare

Beslutande: Niklas Grahn, ordförande, Marie Nielsén, Ronny Hansson, Ann-Sofie Karlsson Ågren, Peter Egardt, Eva-Maria Munck, Kent Karlsson, Agne Arnesson, Inga Alm, Ann-Christine From Utterstedt, Mats Ershammar, Karin Janfalk, Vicktoria Bagi, Torbjörn Aronson och Margaretha Herthelius.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Lina Dahm, Agneta Lindström Berg, Anna Rapakko, Johannes Fransson, Sara Waldenfors, Elisabet Berggård, Amanda

Biskop Thomas Petersson har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskilt yttrande

I kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 Tematiskt kyrkomöte 2019 med förslag om uttalande av kyrkomötet inleds bakgrundsbeskrivningen med varje tids utmaningar. Bland utmaningarna återfinns klimatfrågan. Jag delar synen om omsorg om skapelsen, förvaltningskapstanken och devisen att lämna över jorden i ett gott skick till efterkommande generationer. Det är otvetydigt att det sker klimatförändringar. Däremot vill jag understryka betydelsen av att nyansera forskningsläget i frågan om hur snabbt det sker och graden av mänsklig påverkan, vilket jag menar saknas i skrivelsen. Ett stort antal yrkesverksamma forskare gav så sent som den 23 september i år en annan bild av klimatförändringarna i en skrivelse till FN för att nyansera bilden av klimatförändringarna. Skilda rapporter och uppfattningar har kommit till uttryck vid flera tillfällen i olika länder. Således är forskningen inte enig i klimatfrågan, vilket det kan tolkas som i skrivelsen. Det är därtill av största vikt att vi inte fastnar i en stressad och dystopisk framtidsbeskrivning, utan framhäver konstruktiva lösningar, forskning och utveckling och i egenskap av kyrka förmedlar hopp.

Sverigedemokraterna vill därtill understryka vikten av att inte enbart framhäva klimatfrågan, utan också bredda diskussionen om miljöhot, oaktat de kommer till uttryck i vår närmiljö, eller i Amazonas regnskogar. Svenska kyrkan ska föregå med gott exempel i vår förvaltning och brukande av skog och mark. Som en av vårt lands stora jord- och skogsägare har vår kyrka ett stort ansvar för ett hållbart brukande och vård av skapelsen och bör vara ett föredöme i natur- och kulturvårdshänsyn.

Ann-Christine From Utterstedt

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2019:2y

Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning

Läronämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2019:5 Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning

Läronämnden följer med intresse den process som KsSkr 2019:5 vill initiera, och framhåller att om arbetet ger upphov till material av bekännelsekaraktär som föreslås behandlas av kyrkomötet, ska detta granskas av Läronämnden (11 kap. 17 § kyrkoordningen).

Uppsala den 29 augusti 2019

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Anna Cöster, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Thomas Petersson, biskop Eva Brunne, Göran Eidevall, Marta Axner Ims, Margarethe Isberg, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.